

УДК 342.9:379.8

Б. О. Зирін

здобувач

Науково-дослідного інституту публічного права

ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ У СФЕРІ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КРАЇН-УЧАСНИЦЬ ЄС

Вступ. Фізичні навантаження, здоров'я та якість життя тісно пов'язані. Організм людини має природну потребу рухатися. Розуміння важливості регулярних фізичних навантажень для здоров'я зростає в суспільстві, тому Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) та Комісія Європейського Союзу [1] закликали приділяти більше уваги фізичним навантаженням на національному рівні. Рух «Спорт для всіх» все більше стає необхідним компонентом національних заходів з охорони здоров'я.

Європейська політика з фізкультурно-оздоровчої діяльності впливає на різні сфери життя людини. Приймаючи національні програмні документи, європейські урядовці, а також керівництво країн-учасниць ЄС розраховують, що ініціативи з фізкультурно-оздоровчої діяльності покращать ситуацію стосовно збільшення фізичної активності населення в цілому та в окремих цільових групах. Зазначені ініціативи реалізуються: в освіті (наприклад, в дитячих садках чи школах), в системі охорони здоров'я (наприклад, в медичних страхових компаніях), в муніципалітетах (наприклад, у сфері містобудування та просторового планування), в політиці (наприклад, в галузі охорони здоров'я або освітньої політики) та ін. Відповідні соціальні сфери мають прямий чи опосередкований вплив на розробку та реалізацію заходів по сприянню фізичному навантаженню або зміцненню руху «Спорт для всіх».

Постановка завдання. Мета статті полягає в тому, щоб на основі чинного європейського законодавства з'ясувати зміст і сформулювати основні напрями фізкультурно-оздоровчої діяльності країн-учасниць ЄС.

Виклад основних положень. Переваги фізичних вправ для здоров'я тепер обґрунтовані великою кількістю наукової літератури [2] також достатньо досліджень показує, що фізичні вправи можуть бути і економічно вигідними [3, 4, 5], – особливо для людей з малорухливим способом життя, стан яких залишається значною проблемою в Європі протягом останнього десятиліття [6]. Отримані знання про зв'язок між фізичними вправами та здоров'ям очевидні. Очевидним також є те, що населення у своїй повсякденній діяльності недостатньо приділяють свого часу фізичним вправам. На цьому тлі реалізація і впровадження різних національних ініціатив – є тими заходами, які

допоможуть певним чином вирішити проблеми у сфері фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Охарактеризуємо нормативно-правові акти декількох європейських країн у зазначеній сфері.

Рівень здоров'я Бельгійського населення постійно знижується про це зазначається у міжнародних дослідженнях та аналізів Фламандського інституту здорового життя та Фламандського агентства з питань медичної допомоги та здоров'я. Наприкінці 2016 року фламандський уряд встановив нові цілі в галузі охорони здоров'я під девізом «здоров'я у всіх політиках». Здоров'я – це питання всіх напрямків політики, а тим більше в освіті. Стратегія організації спорту у школах *Бельгії (Фламандська спільнота)* «Sport beweegt je school 2.0» [7] була прийнята у 2017 році. Вона розрахована на два етапи, перший 2017-2018 р., другий 2019-2021 роки. Основними напрямками політики у сфері фізкультурно-оздоровчої діяльності є:

а) інновації, планування та розвиток спорту в школі;

б) стимулювання взаємодії між шкільним предметом «фізичне виховання» та спортивними заходами в школі;

в) організація позакласних спортивних заходів в дошкільній, початковій та середній освіті.

Мета Стратегії: до 2021 року понад 70% фламандських шкіл здійснюватимуть якісну політику у сфері фізкультурно-оздоровчої діяльності, пріоритетом при цьому визначаються:

- самопочуття учнів;
- фізичне навантаження учнів;
- сприяння групам з обмеженими можливостями та з низькою мобільністю.

Наступну країну, яку ми розглянемо, це Республіка Болгарія, її досвід цікавий так, як вона мала схожі проблеми, що і Україна. Наприкінці 2011 року керівництво Республіки Болгарії визнало, що через політичні, економічні та соціальні зміни в суспільстві, фізкультурно-оздоровча сфера була змушена розвиватися в нових умовах, яка характеризувалася децентралізацією та зменшення бюджетних дотацій. Неефективна організаційна структура зазначеної сфери за останні 20 років призвели до появи лавини спортивних клубів та болгарських спортивних федерації, більшість яких керують тренери-самоучки, що призвело до низького контролю та неефективної діяльності.

Тому була розроблена та прийнята Національна стратегія розвитку фізичного виховання та спорту на 2012-22 роки [8], що має на меті збільшити кількість людей, які беруть участь у спортивних заходах на всіх етапах життя, незалежно від їх соціального, економічного, медичного та гендерного статусу. Що стосується організованого фізичного виховання в школі, то стратегія спрямована на підвищення обізнаності серед молоді про важливість залучення до занять спортом, оновлення навчальних програм та збільшення фінансування фізкультурно-оздоровчої діяльності на базі школи.

Зазначені заходи говорять про те, що в Болгарії розвитку спорту приділяється велике значення, що є причиною проведення безлічі кампаній для підвищення фізичної активності та популяризації спортивних занять.

Іспанія також прийняла Інтегральний план фізичної активності та спорту на 2010-20 роки (ADB 2020 II) [9]. План має на меті сприяти загальному доступу до якісного спорту для всього населення. Іспанський уряд зобов'язаний розповсюджувати та поширювати інформацію про фізичні навантаження, здоров'я, спорт та відпочинок. План ADB 2020 II вважається подією виняткового суспільного інтересу, яка очолювана Вищою радою спорту, вона співпрацює з Фондом молодіжного спорту, спортивними федераціями, автономними громадами і університетами. Проекти та заходи Плану ABR-2020 розраховані на трьох великих програми: підтримка шкільного спорту (ADE) та підтримка університетського спорту (ADU) та сприяння фізичній активності та боротьбі з малорухливим способом життя (ADB+).

Він сприяє фізичному вихованню в навчальній програмі та фізична активність та спорт у системі освіти; вона також поширює свою реалізацію на освітні проекти шкіл, в координації з іншими зацікавленими сторонами. Комплексний план занять фізичними вправами та спортом для дітей шкільного віку спрямований на сприяння якісному спорту та фізичним навантаженням серед шкільних дітей віком (від 3 до 18 років), включаючи забезпечення в школах, а також у спортивних клубах чи інших соціальних організаціях та організаціях. Це включає загальні цілі, основні напрямки стратегічних дій та перелік конкретних проектів, заходів та ініціатив, які слід розробити (разом із цим) з їх фазами та термінами) за порядком пріоритетності, а також переліком показників для його оцінки.

Визнання ABR 2020 II як подію виняткового громадського інтересу (AEIP) дозволяє отримати значні податкові пільги для тих компаній, які співпрацюють з поширенням цієї події і роблять пожертвування для цієї програми.

Конституція Німеччини зазначає, що відповідальність розподіляється між федеральним уря-

дом та федеральними штатами (Bundesländer), тому спортивна політика федерального уряду орієнтована на цю структуру. Уряд вважає, що його головним пріоритетом є фінансування елітних видів спорту з метою просування позитивного іміджу на міжнародному рівні. В свою чергу Федеральне міністерство внутрішніх справ (Bundesinnenministerium) несе відповідальність на федеральному (національному) рівні. Фінансування спорту в школах та для широкої громадськості є обов'язком федеральних земель а також місцевих громад.

Національний план дій IN FORM (Nationaler Aktionsplan IN FORM) [10] має на меті покращити ставлення до харчування та фізичних навантажень у Німеччині. Діти та молодь є однією з її ключових цільових груп. Пропаганда здорового способу життя є спільною метою федерального уряду, федеральних штатів (Бундесландера) та місцевих громад. Крім підтримки уряду, Національний план дій підтримується також сферою охорони здоров'я, громадянським суспільством, підприємцями та засобами масової інформації [11]. До таких, наприклад, відносяться: Статутна страхова асоціація фондів охорони здоров'я (GKV-Spitzenverband), яка укладає договори та угоди зі сторонами на федеральному рівні та узгоджує рекомендації щодо охорони здоров'я та медичної допомоги; Федеральна асоціація осіб похилого віку (BAGSO) – асоціація базується в Бонні та представляє інтереси старшого покоління в Німеччині, їх робота фінансується федеральним урядом; Федеральна асоціація німецької промисловості спортивних товарів (BSI) – представляє інтереси виробників, імпортерів та оптових виробників спортивних товарів у Німеччині стосовно законодавців, партнерів на ринку та установ та ін.

Крім вище зазначених ініціатив в Німеччині були прийняті Національні рекомендації щодо фізичних вправ та сприяння фізичній активності (Nationale Empfehlungen für Bewegung und Bewegungsförderung) [12], які були розроблені групою вчених для Федерального міністерства охорони здоров'я (Bundesgesundheitsministerium) і опубліковані в 2016 році. Рекомендації спрямовані на створення наукової бази для просування фізичної активності та спрямовані в основному на експертів, осіб, які приймають рішення, та комунікаторів. Спеціалізована група з просування фізичних навантажень у повсякденному житті (Arbeitsgruppe «Bewegungsförderung im Alltag»), працювала на замовлення Федерального міністерства охорони здоров'я (Bundesministerium für Gesundheit) та фінансувалась з федерального бюджету.

В Австрії діє дві національні програми щодо фізкультурно-оздоровчої діяльності: перша – «10 австрійських цілей в галузі охорони здоров'я» [13], прийнята у 2012 році Федеральним міністерством охорони здоров'я Австрії, друга має

назву Національний План з фізичної активності (NAP.b) [14], прийнятий у 2013 році на чолі з Федеральним міністерством оборони та спорту.

Програма Австрії «10 цілей в галузі охорони здоров'я». була розроблена на 20 років (до 2032 року) з метою подовжити роки активного періоду життя всіх людей, які живуть в Австрії, незалежно від рівня їхньої освіти, доходу чи сімейного стану.

Оскільки на здоров'я населення впливають багато факторів, які можуть знаходитися поза сферою охорони здоров'я в розроблені цілей були залучені понад 40 зацікавлених сторін, як державні органи влади так і громадські організації.

Таким чином, у 2011 році Федеральна комісія з охорони здоров'я та Рада міністрів Австрії розробили цілі охорони здоров'я на федеральному рівні. Потім цілі були сформульовані всіма зацікавленими сторонами, які є частиною процесу. Десять цілей в галузі охорони здоров'я були офіційно затверджені Радою Міністрів влітку 2012 року.

Міністерство спорту та Міністерство охорони здоров'я домовилися розробити Національний план з фізичної активності (NAP.b) – другий по масштабності програмний документ.

Відповідно до рекомендацій Всесвітньої організації охорони здоров'я, шість робочих груп з різних соціальних секторів розробили цілі та частково заходи, які були висунуті для обговорення і консультацій. Усі коментарі були вивчені, включені і документ нарешті опублікований як NAP.b. Метою таких заходів є змінити поведінку та ставлення населення стосовно фізичних навантажень у повсякденному житті. Всі ці ініціативи дали вражаючий результат починаючи із 2016 року в усіх європейських країнах існує стійка тенденція до збільшення фізичної активності серед населення.

Європейський парламент постійно ініціює різні заходи у сфері фізкультурно-оздоровчої діяльності, але він має право приймати рішення про фінансування заходів відповідно до процедури спільного прийняття рішень. ЄС прагне до принципу субсидіарності в спорті. Основна компетенція в області фізкультурно-оздоровчої діяльності залишається в руках держав-членів, тому істотні зміни носять не юридичний, а інституційний і фінансовий характер.

Висновки. Отже, аналіз програмних документів у сфері фізкультурно-оздоровчої діяльності показав, що усі вони тим чи іншим чином мають однакову ціль: «Сприяти здоровим, безпечним фізичним навантаженням та активним заняттям у повсякденному житті через створення відповідних умов». Також, усі ініціативи направлені на розвиток фізичної активності для всіх вікових

категорій незалежно від раси, національної приналежності, статті та соціального стану шляхом вдосконалення інфраструктури (наприклад, велосипедних доріжок, ігрових майданчиків та маршрутів до школи).

Таким чином усі зазначені ініціативи направлені на те, щоб людина використовувала будь-яку можливість бути фізично активною. Адже кожен рух кращий, ніж немає руху, тому що перехід від стану «фізично неактивного» до стану «злегка фізично активного» – є важливим першим кроком, щоб кинути виклик і зберегти здоров'я. Для реалізації мети «більше руху для всіх» можлива лише при розвитку партнерства між усіма зацікавленими сторонами і тому досвід країн-учасниць ЄС є важливим для України, де рівень фізичної активності населення залишається на неналежному рівні.

Література

1. Europäische Kommission (2008). EU-Leitlinien für körperliche Aktivität. Empfohlene politische Maßnahmen zur Unterstützung gesundheitsfördernder körperlicher Betätigung. Brüssel.
2. U.S. Department of Health and Human Services, Physical Activity Guidelines Advisory Committee Report, 2008, Washington D.C.
3. Laine, J., et al., Cost-Effectiveness of Population-Level Physical Activity Interventions: A Systematic Review, American Journal of Health Promotion, 2014, 29(2): S. 71-80.
4. Müller-Riemenschneider, F., Reinhold, T. und Willich, S. N., Cost-effectiveness of interventions promoting physical activity, British Journal of Sports Medicine, 2008, 43: S. 70-76.
5. Wu, S., et al., Economic Analysis of Physical Activity Interventions, American Journal of Preventive Medicine, 2011, 40(2): S. 149-158
6. Europäische Kommission, Sport and Physical Activity. Report, Special Eurobarometer, 2014, Brüssel.
7. Sport beweegt je school 2.0. <https://www.sportbeweegtjeschool.be>.
8. Национална стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта в Република България 2012–2022. http://mpes.government.bg/Documents/Documents/Strategii/Strategia_2012-2022.pdf.
9. ADB 2020 II. <https://www.csd.gob.es/es/promocion-del-deporte/adb-2020-ii>.
10. Deutschlands Initiative für gesunde Ernährung und mehr Bewegung. <https://www.in-form.de/>
11. Institutionen, Verbände, Vereine und Gruppen setzen sich aktiv für die Ziele von IN FORM ein. <https://www.in-form.de/netzwerk/akteure>.
12. Nationale Empfehlungen für Bewegung und Bewegungsförderung, 2016. https://www.bundesgesundheitsministerium.de/fileadmin/Dateien/3_Downloads/B/Bewegung/Nationale-Empfehlungen-fuer-Bewegung-und-Bewegungsforderung-2016.pdf.
13. AUSTRIAN HEALTH TARGETS. <https://gesundheitsziele-oesterreich.at/english-summary>.
14. Nationaler Aktionsplan Bewegung (NAP.b), 2013. <https://www.sportministerium.at/de/themen/gesellschaft-und-sport/nationaler-aktionsplan-bewegung>.

Анотація

Зирін Б. О. Особливості національних стратегій у сфері фізкультурно-оздоровчої діяльності країн-учасниць ЄС. – Стаття.

Аналізуються програмні документи країн-учасниць ЄС у сфері фізкультурно-оздоровчої діяльності. Практично в усіх європейських країнах прийняті або національні стратегії або широкомасштабні ініціативи, які направлені на стимулювання фізичної активності серед населення та пропагування руху «Спорт для всіх». Робиться висновок, що цілеспрямована європейська політика та систематичне фінансування національних заходів у сфері фізкультурно-оздоровчої діяльності позитивно впливають на стан здоров'я населення зазначених країн.

Ключові слова: фізкультурно-оздоровча, діяльність, стратегія, фізична активність, здоров'я, спорт, європейські країни.

Аннотация

Зырин Б. А. Особенности национальных стратегий в области физкультурно-оздоровительной деятельности стран-участниц ЕС. – Статья.

Анализируются программные документы стран-участниц ЕС в сфере физкультурно-оздоровительной деятельности. Практически во всех европейских странах приняты или национальные стратегии или широ-

комасштабные инициативы, направленные на стимулирование физической активности среди населения и пропаганды движения «Спорт для всех». Делается вывод, что целенаправленная европейская политика и систематическое финансирование национальных мероприятий в сфере физкультурно-оздоровительной деятельности положительно влияют на состояние здоровья населения указанных стран.

Ключевые слова: физкультурно-оздоровительная, деятельность, стратегия, физическая активность, здоровье, спорт, европейские страны.

Summary

Zyryn B. O. Features of national strategies in the field of physical culture and health activities of the EU member states. – Article.

The program documents of the EU member states in the field of fitness activities are analyzed. Almost all European countries have adopted either national strategies or large-scale initiatives aimed at stimulating physical activity among the population and promoting the Sport for All movement. It is concluded that purposeful European policy and the systematic financing of national events in the field of sports and fitness activities positively affect the health status of the population of these countries.

Key words: fitness, activity, strategy, physical activity, health, sport, European countries.